

Izhaja razen nedelj in
praznikov vsak dan
ob 10. uri dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani,
Frančiškanska ulica št. 6/I.,
Učiteljska tiskarna.

Dopise frankirati in pod-
pisati, sicer se ne priobčijo.
Rokopisi se ne vračajo.

Oglasi: Prostor 1x55 mm
po K 2. Uradni razglaš,
poslano ter notice isti pro-
stor K 3. Pri večjem na-
ročilu popust.

NAPREJ

Glasilo jugoslov. socialno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti ali z
dostavljanjem na dom za
celo leto K 380, za pol
leta K 168, za četrt leta
K 84, za mesec K 28. Za
inozemstvo mesečno K 45,
letno K 540.

Reklamacije za list
so poštne proste.

Upravništvo je v Ljubljani,
Frančiškanska ulica 6/I.,
Učiteljska tiskarna.

Delavska zbornica.

Ko so časopisi razglasili člane
začasne delavske zbornice, je na-
stala divja in razburljiva debata.

Toda: nastala je debata, nastalo
je prerekanje čisto osebne, čisto po-
litične naravi. Debata brez zrna in
brez vsakega jedra.

Klerikalno časopisje je takoj po
imenovanju obkladalo soc. demokra-
tično stranko z judeži. Z judeži za-
to, ker imajo večino v zbornici in
ker je dekret o ustanovitvi podpisal
slučajno minister Kukovec.

Ta debata, to pisarenje je doka-
zalo le eno: gotove stranke, ki ho-
čejo zastopati delavstva interese,
so izpričale, da tem nalogam niso
kos. Te stranke so dokazale, da
jim je delavski dobrobit deveta bri-
ga, kajti s sedmimi pečati. Ustanovitev
delavske zbornice motrijo le raz
političen, lokalno strankarski
vidik. Ustanovitve delavske zborni-
ce pa niso motrili niti klerikalci, niti
demokrati, kaj šele narodni socia-
listi raz vidik delavnega sloja, brez
politične in strankarske primesi iz
strasti.

Debata po ustanovitvi zbornice
je dokazala neizpodbitno dejstvo:
ti ljudje hočejo delati in tudi delajo
politično delavsko vprašanje, ne de-
lajo na delavske politike.

Ker delajo tako, zato bodo doži-
veli katastrofo in delavstvo bo mo-
ralo obračunati s tem, delavskemu
gibanju kvaram in nezdravim ele-
mentom.

Sicer bo utrpelo delavstvo ško-
do na lastnem telesu.

Človek bi pričakoval, da bodo
časopisi pisali o nalogah ki jih bo
morala izvršiti delavska zbornica.
Pričakovali bi, da se bodo kosali
med seboj, kdo bo dal delavski zbor-
nici boljše in lepše darilo za krst.
Mesto tega: blatenje, zmerjanje in
psovane.

To pa zaradi tega, ker se nami-
šljeni voditelji v naših delavske
zbornice niso poglabili, njenega po-
mena niso doumeli. Ker pa hočejo
imeti i v tem slučaju besedo, grdo
in žaljivo, zato je tudi ob ustanovitvi
delavske zbornice teklo gnusno in
zlobno psovane izpod mnogih pe-
res.

Socialne demokracije niso vzne-
mirjali, kaj šele vznemirili ti napa-
di. Vajena nesvarnih napadov,
osebnih, krivičnih izpadov, gre svo-
jo pot. Pot, ki jo bo moralo hoditi
delavstvo, da bo doseglo svojo pra-
vico in jo bo doseglo takrat, kadar
v delavskih discipliniranih vrstah ne
bo prostora za dobičkarje, puhlih in
praznih glav.

Odkrito pa povemo lahko to-le:
Socialna demokracija bi bila edina
in izključno le ona upravičena, da
protestira proti taki, raz politični
vidik motreni sestavi.

Pa škoda je papirja, ki bi ga po-
pisali za proteste in še bolj škoda
papirja, ki bi ga potratili z odgovar-
janjem na leve in desne napade.

Socialna demokracija bo odgovo-
rila na te napade v zbornici z de-
lom in delo bo kronalo uspehe za
delavne sloje.

Socialna demokracija bo položi-
la največjo važnost na to, da se
čimprej izvedejo volitve. Izvedene
volitve, ki bodo izpadle gotovo so-
cialistom v prilog, bo naš najboljši
protest zoper sedanjo zbornično so-
stavo. — Na volilnem redu, postop-
ku bodo delali socialisti, ne pa pso-
vali ostale, to bo prva razlika med
člani-socialisti in ostalimi.

Pa še drugo smernico hočejo ja-
vno in povdarno dokumentirati in
uveljaviti v začasni delavski zbor-
nici člani, predlagani po Strokovni
komisiji.

Kdo je razmišljal o tem, naj li bo
delavska zbornica bojno ali le
vzgojno zastopstvo delavstva. Kdo
je razmišljal o razmerju med delav-
sko strokovno organizacijo in de-
lavsko zbornico.

Člani Strokovne komisije bodo
tisti, ki bodo vedeli vzporediti oba
faktora: zbornico in organizacijo.

Le oni bodo mogli to izvesti. Iz-
vesti zato, ker vedo kaj je organi-
zacija.

In ker bodo vedeli člani-sociali-
sti vzporediti organizacijo in zbor-
nico, bo zbornica postala faktor v
delavskem gibanju, podpiran in pod-
prt po organizacijah, bojnih delav-
skih vrstah.

Ker so v Strokovni komisiji
včlanjene in delavne vse stroke, bo
moglo to zastopstvo tudi solidarno
in medsebojno se izpopolnjuječe de-
lovati v uspehi vseh in vsakega.

Strokovna komisija je tudi edi-
na poklicana, da vodilno poseže v
delovanje delavske zbornice. Nove-
ga kolesa se ne posodi otroku, ki se
uči kolesariti in glinaste pipe se ne
da nedoletniku v zobe. Ravno tako
bi bilo pogubno, če bi dobili zborni-
co novo, lepo in važno v roke ljud-
je, ki so še mladi v delavskem giba-
nju in zahtevam gibanja absolutno
nedorasti.

Socialistično delavstvo bo s po-
gumom in dobro voljo prevzelo vo-
dstvo delavske zbornice. Kompromi-
sov ne bo iskalo. Bojev ne bo ho-
telo. Če pa bo izzvano, se bo boje-
valo do skrajnosti, brez usmiljenja.
To storiti bodo dolžni, ker jim bo to
velevalo delavstvo, katero bo za-
stopalo. Posvetilo pa se bo delu,
resnemu in odgovornemu, zaveda-
joč se, da bo od delovanja in uspe-
vanja zbornice zaviselo marsikako
življenje.

Vso skrb bo posvetilo delavskim
mezdam. Brez pomišljanja bo ugo-

tovilo vzroke propadajoče indus-
tri-je, rastoče draginje in padajoče va-
lute. Samo te stvari že obsejajo cel
kompleks nalog, katere bo morala

obvladati zbornica. In — zbornica
bo to zmogla, ker to hoče in zahteva
socialistično delavstvo.

Člani delavske zbornice v Ljubljani.

A. Delavci.

I. Železniški.

1. Lapuh Ignacij, železničar, Ma-
ribor; 2. Kompan Ivan, skladiščni
delavec, Celje; 3. Kisovec Karel,
skladiščni delavec, Ljubljana; 4.
Glavnik Alojzij, vozni zapisovalec
juž. žel. v Ljubljani; 5. Pezdir Ga-
šper, progovni mojster rov. j. žel.,
Ljubljana; 6. Kordin Fran, železniški
ključavničar, j. ž. Ljubljana;

II. Rudniški.

7. Krušič Ivan, strugar, Trbov-
lje-Loke; 8. Valenčak Ferdo, rudar,
Velenje; 9. Čobal Melhijor, načelnik
Unije rudarjev, Zagorje; 10. Trebu-
šak Lovro, rudar, Zagorje; 11. Cvi-
kelj Avgust, rudar, delavski tajnik,
Ljubljana;

III. Kovinarski.

12. Jeran Jurij, strojevodja, Jese-
nice-Fužine; 13. Poderschan Vin-
cenc, livar, Muta ob Dravi; 14. Moč-
nik Luka, strugar, Guštanj; 15. Rav-
nik Janko, kovinarski delavec, Je-
senice; 16. Bregant Janko, kovinar,
Jesenice-Fužine;

IV. Lesni.

17. Prauhart Ivan, žagar, Misl-
nje; 18. Razboršek Ciril, mizar, Ma-
ribor; 19. Dimic Jernej, žagar, Stari
trg pri Rakeku; 20. Bradeško Andr.,
mizar, Ljubljana;

V. Stavbni, mizarski.

21. Lebič Valentin, tesarski polir,
Celje; 22. Alojzij Treiber, modelni
mizar, Ljubljana; 23. Jeriha Fran,
stavbiški delavec, Ljubljana;

VI. Usnjarski.

24. Jagodič Mihael, strojarski po-
močnik, Novi Vodmat, Ljubljana;
25. Kutnjak Franc, čevljarški pomoč-
nik, Ljubljana; 26. Majeršič Ivan,
usnjarski delavec, Tržič;

VII. Kemiški.

27. Marušek Alojzij, delavec tov.
karbida, Ruše pri Mariboru; 28. Do-
sedla Avgust, porcelanski delavec,
Liboje.

VIII. Živilski.

29. Leskovšek Alojzij, pekovski
pomočnik, Celje; 30. Čeh Karel, pe-
kovski pomočnik, Maribor;

IX. Oblačilni.

31. Živkovič Nikolaj, krojaški
pomočnik, Maribor; 32. Pečnik Ka-
rel, krojač in strokovni tajnik, Ljub-
ljana.

X. Tobačni.

33. Kramar Angela, tobačna de-
lavka, Ljubljana; 34. Simončič Ivan-
ka, tobačna delavka, Ljubljana;

XI. Tipografski.

35. Družovič Ivan, črkostavec,
Ljubljana; 36. Žagar Fran, korektor,
Ljubljana;

XII. Gostilniški in kavarniški.

37. Zupan Rajko, natakar, Ljub-
ljana;

XIII. Opekarski.

38. Peter Lešnik, opekarski de-
lavec, Lajtersberk;

XIV. Predilniški.

39. Bizjak Luka, skladiščnik pre-
dilnice v Litiji.

B. Zasebni uradniki (nameščenci).

XV. Železniški.

40. Gregorka Miroslav, žel. višji
revident, Ljubljana; 41. Gomišek
Vladimir, železniški pristav, Ljub-
ljana;

XVI. Trgovski.

42. Urbančič Valentin, uradnik
trgovske Impex, Ljubljana; 43. Turk
Filip, trgovski nastavljenec (Kri-
šper), Ljubljana;

XVII. Bančni (denarni zavodov.)

44. Lovšin Evgen, bančni urad-
nik (Jadranska banka), Ljubljana;

XVIII. Rudarski.

45. Volčanšek Franjo, podurad-
nik Trboveljske premogokopne dru-
žbe, Trbovlje;

XIX. Zavarovalniški.

46. Čelešnik Rado, ekonom okraj-
ne bolniške blagajne, Ljubljana;

XX. Industrijski.

47. Čargonja Ladislav, višji po-
slovodja, Ljubljana.

XXI. Odvetniški in notarski.

48. Gilčvert Dragotin, pisarniški
ravnatelj, Maribor;

XII. Novinarski.

49. Žagar Maks, urednik, Ljub-
ljana;

XXIII. Drugi nameščenci.

50. Zupan Ivan, užitniški usluž-
benec, Ljubljana.

Cankarjeva slavnost.

Guštanj. V sredo 7. t. m. je
„Svoboda“ priredila dobro obiska-
no predavanje o Iv. Cankarju. Oris
njegovega življenja in pisateljeva-
nja je podal pro. Iv. Fava, ki je še
bral nekaj slik iz Podob iz sanj. Na-
to je s. Golouh izpregovoril o veli-
kem pomenu Cankarja, zlasti z ozi-
rom na delavno ljudstvo primerja-
joč hlapca Jerneja, proletarijatu, ki
išče svoje pravice. Večer je lepo
uspeš.

Črna. Ob veliki udeležbi delav-
stva iz Črne je s. Golouh predaval
o velikem apostolu tlačnega ljud-
stva, o nesmrtnem našem Cankar-
ju. V temperamentnem govoru je
prikazal njegovo veličino, tako da
so ga z velikim zanimanjem poslu-
šali moški, kakor ženske, ki bi ga
poslušali še več ur. H koncu je pre-
bral Nedeljo iz Podob iz sanj. Za
Cankarjev spomenik se je nabralo
nad 600 K, — lep znak delavskega
navdušenja. Sklenili smo tudi, za
knjižnico „Svobode“ nakupiti kar
največ Cankarjevih del.

Maribor. Cankarjeva slavnost
je vsled odsotnosti predavateljev
preložena na 18. t. m. Več v krat-
kem.

Prevalje. „Svoboda“ je 8. t. m.
ob 10. uri dopoldne priredila Can-
karjevo slavnost, na kateri je prof.
Fava predaval o njegovem življe-
nju, njegovem svetovnem nazira-

nju in o velikem njegovem optimiz-
mu v lepšo bodočnost našega nara-
da, kakor celega človeštva. Poka-
zal je, kako je Cankar celo življenje
delal za probudo svojega naroda,
kako je radi tega tudi z ostro sati-
ro bičal njegove slabosti. In kakor
je bil prepričan o nacionalni revo-
luciji, ki jo je tudi še dočkal, tako
je bil tudi vedno prepričan, da
pride naš narod kakor ves svet do
lepih časov, večje socialne pra-
vičnosti. Prečital je Gospoda sto-
tnika iz Podob iz sanj, kar je jako
ugajalo. S sonetom, ki ga je Cankar
na koncu Kurentu napisal o Vstaje-
nju, je s. predavatelj zaključil lepo
uspešno predavanje. Sklenilo se je ob
posebni priliki nabirati za Cankar-
jev spomenik.

Mežica. V četrtek (ob 3. pop.) je
s. Golouh v polni dvorani ljudstva
predaval o Iv. Cankarju. To je bilo
za naše ljudi nekaj novega, lepega.
Živahnemu govoru je sledilo burno
pritrjevanje. Hlapec Jernej jim je
segel v dušo.

Po predavanju, ki je trajalo nad
1 uro, so za spomenik nabrali okrog
430 kron, lep dokaz delavske za-
vednosti.

11. t. m. bo „Svoboda“ priredila
še poseben večer z recitacijo Can-
karjevih del in sicer v prid nakupa
njegovih knjig. Navdušeni so de-
lavci odhajali domov.

IVAN CANKAR:

Za križem.

Gospod je s trpljenjem svojim
svet odrešil. Tako se je izpolnil
ukaz, ki je bil od vekomaj.

Preko gore trpljenja drži cesta
v večno radost, preko gore smrti
drži cesta v življenje. Visoko do
neba se je vzdignilo znamenje in
vse oči so zastrmele vanj. Ura brid-
kosti je bila ura spoznanja. Teman
je stal križ na Golgati, kajti za njim
je plamenela vsa daljava v zarji
paradiža.

Upajte, koprneče oči! Ne kap-
ljica plemenite krvi, iz čistega srca
izlite, ni kanila brez koristi. Korak,
pod križem trepetajoč, je namerjen
veselju naproti.

Pride ura, ko bodo pogledale
proti nebu zakrvavele oči, ko bo
vzkriknilo srce od prevelike bo-
lesti.

„Elohi, Elohi, lama sabaktani!“

Takrat se bo dopolnil čas in du-
ri se bodo odprle!

Gospodov dan je bil; puhtelo
je iz razoranih njiv, črešnje so cve-
tele na vrtu in breskve v vinogra-
du. Na cesti se je prikazal tujec, bos
in gologlav; oblečen je bil v rdečo
haljo, ki mu je segala do nog; ro-
kavi so bili tako široki, da se je
razgalila roka do ramen, kadar je
ukazoval oblakom. Svetli lasje so
mu padali na rame, nebeska glori-
ja v solncu; v tla je bil uprt njegov
pogled.

Prišel mu je nasproti otrok,
mladoleten, v cunjce oblečen; na
glavi je imel butaro drv in je jokal.
„Kam, otrok, in čemu jokaš?“
„Truden sem in lačen!“ je rekel
otrok.

Tujec se je nagnil k njemu in ga
je pobožal po licu.
„Odloži to butaro in pojdi z me-
noj!“

Otrok je zvrnil butaro na ce-
sto, prijel je tujca za roko in je šel

z njim. Njegov drobn obraz se ni
smejal prej nikoli, zdaj se je smejal;
njegove plave oči se niso svetile
prej nikoli, zdaj so se svetile.

In se je ozrl tujec po polju, bo-
gato cvetočem, in je vprašal otro-
ka.

„Čegavo je to polje?“

„Gospodovo.“

„Kdo ga orje, kdo seje tam in
kdo žanje?“

„Mi orjemo in sejemo, gospod
žanje, zakaj njegovo je polje!“

Ozrl se je tujec z dolgim, tihim
pogledom po vsem polju, bogato
cvetočem; na desno stran se je ozrl
in na levo; v njegovem pogledu pa
je bila bridkost; in kakor se je ozrl,
so uselnile vse bilke in zemlja je
bila suha in nerodovitna.

In šla sta dalje.

Prišla jima je nasproti dolga
vrsta ljudi; cule so imeli v rokah in
so gledali v tla. Globoko so bili
upognjeni, do pasu oprášeni. Moški
in ženske, starci in otroci. Tudi
otroci so bili tihi in so gledali v tla.

„Kam, ljudje božji?“ je vprašal
tujec.

Niso ustavili koraka, niso vzdig-
nili glave; in vsi so zapeli žalostno
romarsko pesem.

„V Ameriko, v objubljeni deže-
lo, kruha iskati in zemlje in domo-
vine!“

Tujec se je ozrl nanje, pogledal
je vse po vrsti; in kakor so občutili
njegov pogled, so se jim nenadoma
zjasnili obrazi, ki niso bili prej ni-
koli jasni in veseli.

„Odložite cule in pojdite z me-
noj!“ je rekel tujec.

In takoj so vsi zvrnili cule na
cesto in so šli za njim.

Prišli so v vas, tako temno in
žalostno, kakor da jo je bil Bog sam
zapustil. Lesene bajte, s slamo kri-
te, so vsele ob klancih, strmele na
procesijo s trudnimi očmi. Na pra-
gih so stali ljudje, tihi in upognjeni;
črni molki so rožljali med koščeni-
mi prsti.

„Polje ne rodi kruha, pa bodi
kamen naš delež in molitev!“

„Odložite molke!“ je rekel tu-
jec. „Tudi svete podobe obrnite in
žegnančke izpraznite in pojdite z
menoj!“

Ljudje so vrgli molke na cesto,
obrnili so v zid svete podobe, iz-
praznili so žegnančke in so šli za
njim.

Dolga procesija je bila, dolgo
so romali. Pa so prišli do velike čr-
ne hiše s črnimi okni; kladiava so
pela, bobnela so železna kolesa;
črn dim se je vil proti nebu; ni se
dovil, vračal se je k zemlji, kakor
Kajnova daritev.

„Kdo domuje v tej hiši?“ je
vprašal tujec.

In so mu odgovorili.
„Tisti domujejo v tej hiši, ki ni-
majo ne doma, ne zemlje, ne domo-
vine. Njih delo domuje tam — sa-
mi domujejo v bridkosti!“

Pogledal je tujec in hiša je vztre-
petala. Odprla so se ogromna vra-
ta; in prišli so iz temne veže in od
vseh steza in potov in kolovozov;
trudni so bili in črni in žalostni; ko

Celje. (Cankarjeva akademija.) Podružnica del. izobr. društva „Svoboda“ priredi v ponedeljek 12. t. m. predavanje o Cankarjevem življenju in njegovem delovanju v mali dvorani hotela Union v Celju. Predava g. Podbevšek iz Ljubljane.

Kriza kemične tovarne v Mostah.

O tovarni smo že večkrat pisali. Oglašamo se zopet, ker je uradnik izjavil, da ni v tovarni nobene krize. Tovarna pa je že štirikrat obstala zaradi pomanjkanja surovin in trga. Sedaj zopet stoji, ker se ni preskrbel z lužnim kamnom. Ponujal je tovarni lužni kamen trgovec iz Zagreba nekoč po 3 D. kilogram. Takrat ni bilo denarja, danes ko ni niti kilograma lužnega kamna ne v zalogi (tudi ne v tovarni v Lukovcu v Bosni, ki je glavna tovarna tega izdelka), sedaj so ga našli v Trstu, pravi jugoslovanski lužni kamen, po 3 lire kilogram. Takrat je bila torej cena 12 K, danes pa velja isto blago iz Trsta okoli 32 K. Jasno je, da tako gospodarstvo ni trgovsko.

Nedavno smo tudi dobili nekaj vagonov boksida, a blago je ležalo na kolodvoru toliko časa, da je plačala tovarna 10.000 D. ležarine. Denarna kriza pa ni zadostno opravičila za tako velike gospodarske škode.

Tudi platna je zmanjkalo, dasi je najbolj potrebno. Precej vreč smo imeli, tovarna je pa še tiste prodala,

namesto da bi jih doma porabila. Vreče so torej prodali, nove pa dražje kupili.

V tovarni ni strokovnjaškega vodstva. Imamo ravnatelja in inženirja, vrhutega pa še državnega sekretarja, da nadzira ravnatelja. Tako uprava ima le to prednost, da ni pravega gospodarja in da v vodstvu ni nobenega enotnega sistema, ker hoče uveljaviti vsak svojo voljo. In prav nič se ne čudimo, če je zunanji kapital obrnil našemu hrbet. Če bi v tovarni bilo več gospodarstvenega duha in vpliva, bi se tovarna prav lahko opomogla. Osebnost politika bi pa morala izginiti. Danes ne dobiš v Hrastniku solne kisline, če hočeš dobiti boksida iz Reke, moraš čakati na dovoljenje uvoza, če hočeš platno moraš na Češko, če hočeš lužni kamen, moraš v srednjo Afriko, če ponujaš blago, pa moraš poslati vagon vzorcev. Glejte, taka je kriza te tovarne.

Upamo, da sedaj uvidite, da je kriza v tovarni. Toda vzroki se dajo odpraviti le z — metlo, s temeljito reformo v gospodarstvu.

Politične vesti.

+ Nova iznajdba vladnih modri-
javov. V ministrstvu za notranje
stvari se je sestavil nov oddelek za
državno zaščito, ki bo ločen od od-
delka za javno varnost. V tem od-
delku se bo vršila kontrola nad tujci,
vidirale se bodo potne listine in
vršili posli za odstranitev protidr-
žavnih elementov.

+ Občinske volitve v Zagrebu
so odgojene.

+ Tiskovni zakon. V Belgradu
se je sestel odbor, ki mora izdelati
končni načrt novega tiskovnega za-
kona.

+ Priprave za šopronski plebi-
scit. Dne 8. t. m. je prispel v Šopron
novi transport ententnih čet, ki bodo
službovale med ljudskim glasova-
njem. D. Dunaja je zopet dospelo 20
častnikov in ena stotinja italijanskih
vojakov. Po zanesljivih vestih bo
mednarodna asistenčna sila obstajala
samo iz italijanskih vojakov, in
sicer iz 300 konjenikov in 450 infan-
teristov, ki so službovali tudi pri
ljudskem glasovanju v Gorenji Šle-
ziji. Prejkone dospe danes popoldne
drugi del ententnih čet, tako da se
ho moglo ljudsko glasovanje kmalu
začeti.

Dnevne vesti.

K stanovanjski bedi. Ministrstvo
za socialno politiko je poslalo vsem
stanovanjskim uradom v državi razpis,
po katerem naj se pri rekvizi-
ciji stanovanj na enoten način ozira-
jo na one posameznike, ki se morajo
seliti iz hiš, ki se rušijo. Na ta način
se bo pospešila stavbna delavnost
in obnova in se ne bo dogajalo, da
bi se posamezne družine metale na
ulico.

Nekateri brivski mojstri še vedno
kršijo obrtne predpise. Ta nered
kriči že do neba, obrtne oblasti pa
se ne zgamejo, temveč puste, da ne-
kateri brivski mojstri mojstri še
nadalje kršijo obrtne zakon. Izgle-
da, kakor da bi obrtne oblasti sploh

pa jih je osvetlil njegov pogled, so
se nenadoma vzravnali, radost je
zaradela v njih obrazih, prijeli so se
za roke in so šli za njim.
„Kam?“ so vprašala usta.
Srce je slutilo, kam.
Tujec je šel pred njimi v dolgi
rdeči halji, njegovi svetli lasje so
viharali v vetru.
Šli so in so prišli v kraj, ki ga
Bog ni blagoslovil. Kakor v grob
je bil pogreznjen; od vseh strani
so strmele v grob visoke črne ska-
le.

„Čegav je ta kraj?“ je vprašal
tujec.

„Gospodov!“ je odgovoril otrok.

Ozrl se je tujec, na levo je po-
gledal z žalostnimi očmi in na des-
no; in tedaj so se nenadoma odpr-
le koče, plaho skrite pod skalami.
In iz koč so prišli ljudje, upognjeni
in trudni; sila jih je bilo, počrnela
je dolina.

„Odkod, ljudje božji?“ je vpra-
šal tujec.

„Izpod zemlje!“ so odgovorili.

„Črno zlato kopljemo pod zemljo;

črno zlato za gospoda, črn kamen
za nas!“

Tujec jih je pogledal, nagnil je
glavo in šli so za njim; lahke je bil
njih korak, kakor nikoli prej; oči
so gorele — v zmagoslavju že, nič
več v kopnenju.

Šli so in dolga je bila procesija.
Vila se je s hriba v hrib iz doline v
dolino. Pod senco te črne procesije,
pod senco rdeče halje in svetlih vi-
hrajčih las so čudežno umirala po-
lja, veneli so travniki; doline so se
vzdigale, padali so hribi. Bogastvo,
iz prokletstva vzkliklo, se je vračalo
v prokletstvo.

V klanec so šli, zmirom višje;
vsa pokrajina je bila pod njimi, jasno
razgrnjena kakor na dlan. Pred
njimi se je svetila dolga rdeča halja,
svetli lasje so goreli v solncu.

„Kam?“

Tujec ni odgovoril.

Obzorje je vse vzplamenelo, ka-
kor pred tretjo uro nad Olgato;
vzplamenel je na nebu križ, ki je
segal s silnimi rokama od izhoda
do zahoda.

Tiskarski škrat. V teljtonu Zvo-
nimira Kosma »Sveti Miklavž« od 6.
decembra t. l. v 726. številki »Na-
preja« naj se bere namesto »s kate-
rim kanjaš vse dni noči« pravilno
»o katerem... dni in noči; striček —
stričko; črna morija — črna morja;
poskončne — poskočne.

Maribor.

Mesni magistrat mariborski kot
stanovanjska oblast l. inštanca ob-
vešča stranke, da je treba vse vloge
na stanovanjski urad opremiti z
dvodirnim kolkom. Na vloge, pri
katerih se ta določba ne bi upošte-
vala, se urad ne bo oziral.

Celje.

Osrednje društvo živilskih de-
lavcev podružnice Celje opozarja
vse člane tudi zunanje iz omenjene
podružnice, ki še niso plačali, da po-
ravnavajo najkasneje do 12. t. m. čla-
narino za letošnje leto, da bo sodrug
blagajnik lahko še pred praznikom
obračunal.

Seja občinskega odbora občine
Celje-okočica se vrši v nedeljo 11.
decembra ob pol 9. uri dop. o ob-
činski pisarni na Bregu.

Celje. Nerednosti na celjski po-
šti. Pri blagajni sta bila vedno dva
uradnika, eden za sprejemanje po-
štinih nakaznic ter eden za šeko. V
najnovejšem času mora to oprav-
ljati en uradnik. Posledica tega je,
da ne more dohajati z delom. Stranke
čakajo večkrat po cele ure, da
pridejo na vrsto. Cele ure izgubljati
čas na svoj račun vsled slabe po-
šte ne upravlja. Mnenja smo, če ima
država dovolj ljudi v raznih policijskih
pisarnah in vojašnicah, ki so neza-
posleni, bi storila boljše. Če bi dala
potrebno število pošte, da ne bi se
oviral promet. — Prizadeti.

Naivne veščice.

KRIZA V VLADI.

LDU. Belgrad, 9. dec. Danes ob
11. dopoldne se je Ljuba Davidović
razgovarjal z dr. Korošcem o poli-
tičnem položaju. Dr. Korošec je iz-
javil Davidoviću, da vztraja na
stališču, da je treba takoj izvesti
volitve z geslom revizije ustave.
Ze prej ob 9. je bil pri Davidoviću
predsednik zemljoradniškega kluba
Lazič, kateremu je Davidović ob-
razilil program, ki naj bi ga iz-
vedla nova vlada. V prvi vrsti naj
bi se po proračunu sprejel zakon o
zavarovanju poljedelcev za slučaj
vremenskih nezd, zatem zakon o
kmetijskih kreditih, vlada pa bi
imela izvršiti tudi upravno razdeli-
tev države, izvesti izpopolnitev
glavne kontrole in državnega sve-
ta ter eventuelno predložiti tudi
volilni zakon. Vlada bi vsekakor
imela tudi skrbeti, da se pred tem
sprejmejo vsi zakoni, ki so v or-
ganski zvezi z ustavo. Vojislav La-
zič je odgovoril, da ne more dati
nobenega definitivnega odgovora,
dokler se ne sporazume glede po-
gojev s člani svojega kluba. Radi
tega je sklical popoldne sejo svoje-
ga kluba, ki mu je razložil načrt
vlade, katerega naj bi izvedel Da-
vidovićev kabinet. Klub je raz-
pravljal o zadevi, zlasti pa glede
politike, ki bi jo naj vlada vodila
napram Hrvatim. Lazič je v ta na-
men odšel k Davidoviću, da bi se
poučil o stališču, ki ga hoče vlada
zavzeti napram razmeram, ki vla-
dajo v Hrvatski. Ker pa je bil Da-
vidović na dvoru, kjer je poročal
kralju o poteku pogajanj med za-
stopniki strank in o položaju, v ka-
terem se nahaja njegova naloga z
sestavo nove vlade, bo Lazič pose-

til Davidoviča ponovno zopet jutri.
Vsekakor je zemljoradniški klub
pooblastil Laziča, da mora nadalje-
vati pogajanja z Davidovićem. La-
zič more po klubovem sklepu dati
samo negativen odgovor, medtem
ko se mora glede pozitivnega od-
govora prej šele sporazumeti s
svojim klubom.

LDU. Zagreb, 9. dec. Kakor po-
ročajo »Novosti« iz Belgrada, je
mnoho upanja, da bo Ljuba Davido-
vič rešil vladno krizo. V političnih
krogih trdijo, da bi radikali mogli
že tekom današnjega dne sprejeti
demokratsko ponudbo glede razde-
litve portfeljev. V tem primeru bi
mogla biti po izjavi enega izmed ra-
dikalnih voditeljev vlada sestavljena
že nocoj. Merodajni politiki tr-
dijo, da bo Davidović uspelo v slu-
čaju negativnega odgovora radikal-
cev sestaviti večino na drugi strani.

LDU. Zagreb, 9. dec. Po vestih
lista »Novosti« iz Belgrada se je
Ljuba Davidović sporazumel v glav-
nem z načelnikom kluba SKS Ra-
jarjem. Slovenska samostojna kme-
tijska stranka zahteva, naj vlada
posveti čim večjo pozornost kmetij-
ski zakonodaji. Posl. Rajar bo podal
danes definitiven odgovor.

LDU. Belgrad, 9. dec. Ljuba
Davidović, ki mu je kralj poveril
sestavo nove vlade, vodi nepresta-
no razgovore z vsemi strankami. Z
ozirom na današnje stanje politi-
čnega položaja, je precej verjetno,
da bo mogel Davidović sestaviti
vlado do nedelje, ko mora kralju
predložiti listo novih ministrov.
Ugleden član radikalne stranke je
izjavil, da so ponudbe demokratov,
ki so jih stavili radikalcem izzvale
pri njih najboljši vtis. V radikalnem
klubu je večina za sprejem demo-
kratskih ponudb. Danes se še vrše
pogajanja glede zakonov, ki bi jih
imela skupščina rešiti v prvih se-
jah. V vseh političnih krogih pre-
vladuje mnenje, da je brezpogojno
potrebna parlamentarna vlada, ker
bi drugače moglo priti do še težje
krize, katere ne želi nobena stran-
ka. Moglo bi namreč priti do vla-
de, v kateri bi uradniki in generali
prevzeli ministrske listnice, dokler
bi se ne sporazumele stranke.

NOVE VOLITVE.

Politična situacija v Belgradu je
taka, da bo nova vlada najbrže pri-
pravila volitve za narodno skupšči-
no, ker je nastal spor med radikali
in demokrati že prevelik. Pašić ne
mara demokratov. Radikalni kon-
gres bo dal radikali stranki nove
smernice, ki bodo šle za tem, da se
ustvari nova vladna večina.

Glede občinske volitve pravice
je ugotovil ustavodajni odsek za vo-
lilno pravico enoletno bivanje. Žen-
ska volilna pravica je bila odklo-
njena. Končno se je sklenilo, da se
v občinah, kjer so imeli komunisti
relativno večino, izvrše nove volit-
ve, v občinah, kjer so imeli malo
mandatov, se pa izvrše dopolnilne
volitve. Namerava se uvesti vsaj v
šestih mesecih enoten občinski vo-
lilni red za celo državo.

Iz stranke.

Ljubljanskim sodrugom! Po
sklepu seje načelstva z dne 9. t. m.
vabimo vse ljubljanske sodruge na
občni zbor Ljubljanske krajevne or-
ganizacije JSDS, ki se bo vršil v
torek dne 13. t. m. ob 20. uri v ma-
li dvorani Mestnega doma. Vstop
samo z izkaznico! Udeležje naj se
pa vsi, ker je razen volitve odbora
na dnevnem redu tudi volitev dele-
gator na strankni zbor. — Central-
no tajništvo JSDS in KDZ v Ljub-
ljani, poštni predal 168.

Včeraj, dne 9. t. m. smo razposla-
li okrognico z dne 9. decembra
vsem krajevnim organizacijam, ki
imajo pravico do udeležbe na strank-
nem zboru. Organizacije, ki bi te
okrognice ne prejele, dasi so obra-
čunale pravilno, naj takoj reklami-
rajo. — Centralno tajništvo JSDS
in KDZ v Ljubljani, poštni predal
168.

Spodnja Šiška. Krajevna politi-
čna organizacija JSDS sklicuje za
ponedeljek, dne 12. t. m. ob 19. uri 30
minut v Zadrženem domu (bivša
nemška šola v Spod. Šiški, Ziberto-
va ulica) člansko zborovanje s sle-
dečim dnevnim redom: Strankni
zbor in volitev delegata. Vstop le z
izkaznico. Vabijo se na dogovor tudi
sodrug iz Zgornje Šiške. — Pred-
sednik.

Vestnik Svobode.

Vič-Olince. V torek, dne 13. de-
cembra ob pol 8. uri zvečer se bo
vršilo predavanje univ. prof. dr.
Webra o „Kritiki razvojnega nau-

ka“. II. del v društveni sobi po-
družnice „Svoboda“ Vič-Olince.
Predavanje je zelo poučno in zani-
mivo. Vstop je vsakomur prost.
Udeležite se predavanja mnogošte-
vilno.

Kulturni vestnik.

Tretja obletnica Cankarjeve smr-
ti. Narodno gledališče v Ljubljani
obhaja tretjo obletnico Cankarjeve
smrti v nedeljo, dne 11. t. m. Vpri-
zori se na novo naštudirana farsa
»Pohujšanje v dolini šentflorjanski«
z deloma novo zasedbo. Pri tej pri-
liki prinese »Gledališki list« (11. šte-
vilka) del doslej še neobjavljene ko-
respondence med rajnim Cankar-
jem in upravnikom Narodnega gle-
dališča, prof. Juvančičem. Zanimiva
pisma se tičejo vpriporitve »Pohuj-
šanja«. Del čistega dobička nedel-
ske vpriporitve je namenjen skladu
za Cankarjev spomenik.

Repertoar narodnega gledališča.
Opera: Sobota, dne 10. decembra
»Vaška šola«, Seherezada, C. Nede-
lja, 11. dec. »Boheme«, Izven. Pon-
deljek, 12. dec. Zaprt. Torek, 13.
dec. »Carmen«, B. Sreda, 14. dec.
»Boris Godunov«, E. Četrtek, 15.
dec. Zaprt. Petek, 16. dec. »Wer-
ther«, D. — Drama: Sobota, 10.
dec. »Roza Berndova«, B. Nedelja,
11. dec. popoldne ob 3. uri »Pampe-
liška«, Izven. Nedelja, 11. dec. zve-
čer ob 8. uri »Pohujšanje v dolini
šentflorjanski«, Izven. Ponedeljek, 12.
dec. »Borba«, A. Torek, 13. dec. Za-
prt. Sreda, 14. dec. »Pampeliška«,
C. Četrtek, 15. dec. »Roza Berndova«,
Izven. Petek, 16. dec. »Pampe-
liška«, A.

Društvene vesti.

Klub esperantistov v Ljubljani
začne v soboto, dne 10. t. m. ob 20.
uri v prostorih državne dvorazredne
trgovske šole (Kongresni trg 3) s
poučevanjem esperantskega jezika.
Sprejemal bo ta dan tudi nove člane
in izdajal vsa tozadevna poljsnila.
Pismene informacije daje S. Jerko
Jurinac, Ljubljana, Františkanska
ulica 6.

Šport.

Funkcionarjem ljubljanskega no-
gometnega podsaveza v vednost!
Od večine klubov včlanjenih v L. N.
P. je bila izražena nezaupnica dose-
danjemu odboru in bilo tudi pismo
zahtevano, naj se v najkrajšem času
vrši izredni občni zbor. Kakor je pa
videti funkcionarji L. N. P. zamu-
jejo demokratični princip volitev ter
odlašajo z raznimi izgovori izredni
občni zbor. Izgovor s funkcionarji
vpoklicanimi k orožnim vajam na
drži več, ker to je bilo pred enim
mesecem. Zahtevamo tem potom,
da stori odbor L. N. P. svojo dolž-
nost ter skliče takoj izredni občni
zbor, v nasprotnem slučaju smo pa
prisiljeni misliti, da pri podsavezu v
resnici ni vse v redu in so vse stvari
doprinešene na sestanku klubov go-
la resnica. — Več športnikov.

Smuški kurz se odloži na po-
znejši čas. Pričetek se pravočasno
objavi po časopisih. — Športna zva-
za.

Poslano.*

Mariborsko gledališče.

V štev. 294 z dne 1. t. m. je na-
padel Miroslav M. E. Godovsky-
Feller na perverzen in skrajno zlo-
ben način mene, g. gledališkega ravnatelja Bratina, režiserja Škerla in
prof. Voglarja.

Ugotavljam iz hrvaškega dne-
vnika »Novosti« štev. 196 z dne 22. 7.
1921 ter iz članka »Cuprum fulmi-
nans« v štev. 227/21 mariborskega
dnevnika »Tabor« da trpi Miroslav
M. E. Godovsky-Feller po izreku
Izvedencev zdravnikov »pod pseu-
dologi, fantastiko« da ni sposoben,
da bi pričel pred sodiščem, ker sam
ne zna, kaj je res in kaj je njegova
fantazija, da pravi, da obstoji nje-
ga življenjska naloga, da reši anato-
mično skupaj z dr. Perovičem vpra-
šanje nadčloveka, da je abnormalen
človek s slabim ali sploh nikakim
etičnim pojmovanjem, eden onih ti-
pov, ki so rojeni sleparji, da »luta
svetom prodavaj svoj« »Cuprum
fulminans«.

Od lista »Jugoslavije« ki je dala
natistiti skrajno perverzen in zlo-
ben napad sem zahteval, da mi da
zadoščenje, to pa je zato, da s tem
demonstriram, da ni dolžnost publi-
ke, da bi trpela divjanje časopisov,
ki temelji v pomanjkanju etične od-
govornosti časopisja.

Dr. Karl Škapin.

* Za vsebino je uredništvo odgovorno
le v zmislu tisk. zakona.

ANTON PODBEVŠEK:

Odlomek o umetnosti in Ivan Cankar.

Kakor služi ptičem petje kot sredstvo, s katerim izražajo nesrečo, strah, zmagov, veselje in sploh vse mogoče občutke in domiseke, tako služi tudi umetnost človeku kot sredstvo izražanja. In sicer je opaziti, da je prešlo pri divjaških narodih govorjenje pri nenavadnem razburjenju v petje, kar je pomenilo veliko zmago v razvoju borbe po izražanju samega sebe. Bila je to zmaga nad živalskim v človeku. Ta umetnost je bila instinktivna, tipična in se je razvila šele po dolgem času do inese, ki jo ima danes. Mislim na dobro umetnost. Kako neizmerne pomena je bila duševna stopnja, v kateri se je razvila umetnost, nam še danes priča petje Eskimov, ki pojo po cele ure „nalegak soak“, s katerim izražajo svoje veselje, ker se morejo dvigniti nad reamostjo, v kateri žive.

V teku časa so prišli divjaški narodi do godbe, slikanja, plesa in do poglobljenega petja, kar jim je bilo izraz njihovega duševnega življenja. Ta izraz pa so pokazali samo ob svečanih prilikah n. pr. pri različnih lovskih prireditvah, bojnih igrah, domačih praznikih itd. Polagoma so se prisvojili tega duševnega izraza ljudje, ki so si bolj vase, kot je bil običaj. Začeli so ga gojiti z ljubeznijo in kar naenkrat so se pojavili med njimi tkzv. čarovniki, ki niso bili nič drugega kot pesniki, ki so se čutili v zvezi z bogovi, duhovi; nastopali so kot obredenci, bili so sakrosanktni t. j. nedotakljivi, sploh pa je bilo njihovo socialno staisče brezprimerno visje kot dandanes. Bani so se jih celo knezi, vojvode, kraji, zakaj ni bilo dobro zameriti se jim. Sploh pa so tekmovali ljudje od najnižjega do najvišjega, kdo jim bo bolje postregel z vsemi mogočimi stvarmi. Ze v najstarejših časih so prišli ljudje tako daleč, da ni bil velik tisti, ki je premagal svojega tekmeča v borbi z mečem, sekuro, lokom itd. ampak tisti, ki je premagal svojega tekmeča s kakšno satirično, zbadljivo pesmico. N. pr. pri Grönlandcih sta nastopila pesnika vpričo prebivalcev cele vasi, ki so se tolkli od smeha po kolenih, ko sta se tekmeča obkladala drug drugega z besedami puščicami. Zmagal je tisti, ki je postal preje truden od kričanja. To merilo ni bilo sicer pravo, vendar pa nam priča, da so bili takratni narodi že na precejšnji kulturni stopnji.

Polagoma smo seveda mogli opaziti sentimentalno kineško umetnost, fantastično indijsko, gibčno francosko, miselno nemško, jasno grško, divjo hebrejsko, to je delitev, ki obstoja le v povprečnem umetniškem razvoju kakega naroda. Visoka umetnost se opredeljuje sploh ne pozna ozir. ne bo poznala, to pa zaradi tega, ker skuša vklemiti kolikor mogoče veliko barvnega tega vesoljstva v sorazmerno malo obliko. Seveda postaja s tem mednarodna, to se pravi, v njej so zapadene vse tkzv. narodne slikovitosti. Umetnik postane mahoma ne samo glasnik svojega naroda, temveč sploh človeštva. Reprezentanti umetnosti so prišli že v najstarejših časih do tega, da ni nikoli govoril celokupen narod posamezniku, temveč obratno, posameznik narodu. Njihova moč je bila ogromna; kot fanatiki so razpolagali poljubno z narodom, to pa zlasti še zaradi tega, ker so se istovetili z resnico. Individualnost je tedaj že davno zmagala, o čemur se lahko prepričamo še posebno v preroški in

psalmi hebrejski poeziji. Vendar pa se je tudi večkrat zgodilo, da so tako presegli zastopniki umetnosti svoj narod po duševni zrelosti, da je videl narod šele po stoletjih moze, ki so bili že davno mrtvi, kako hitro skozi puščave, kakor pravi perzijska pripovedka, z bakijo v desnici, da zažgo nebo, in z vedrom vode v levi, da pogase pekel.

Ne bo odveč, če se pripomnim, da je bil eden glavnih ustanoviteljev te svečeniške umetnosti Laotse, kitajski daljnovidec, ki je ustvaril anarhizem, ki zavrača vsako avtoriteto in tradicijo, hoče večno evolucijo, potem pa neodvisnost ozir. samostojnost, skratka individualizem, osebnost. Bical je z ostrimi besedami kneze, ki so prekinjali prosveto in umetnost, to pa zato, ker so hoteli imeti sužnje, ki ne znajo misliti. Pridigal je zaničevanje vseh zemeljskih dobrin, askezo t. j. osvoboditev vsega živalskega v človeku, kajti le na ta način moremo priti do najpopolnejše duševne stopnje „tao“, ki je bil preje kakor nebo in zemlja. Umetnost je postajala tedaj vedno bolj prosta in že v teh časih se je lahko opazilo vstajenje umetnosti iz surovih torn k inejšim, čeprav se je pozneje govorilo o padanju in vstajenju umetnosti, kakor da gre ves napredek v valoviti črti in ne direktni. V tem oziru je znan Ben Akibe izrek: nil novi sub sole, kar pa ne velja, zlasti še, če pomislimo, da ne bi imelo življenje po njemu sploh nobenega pomena. — V nadaljnjih stoletjih so reprezentanti umetnosti iz različnih vzrokov pozabili osnovne pojme o umetnosti, tako da je nastala prava zmeda v pojmovanju tega sredstva, potem katerega smo šele postali ljudje. Le pesčica umetnikov je bila, ki je bila v stanu prekoračiti vse mogoče ovire, ki so se zdele nepremostljive. Šli so pogumno po svoji začetni poti, od katere jih ni strahila niti smrt. Bili so pač na vse pripravljeni, smrt so istovetili z življenjem. Pa so jih sežigali zaradi njihove revolucionarnosti na grmadah, mrlji so po ječah od gladi, vse svoje življenje so se morali, potepati po svetu, nikoli več niso videli svojcev, mrlji so v vrelci vodi, zastrupljeni, križani, mučeni pozabljeni od sveta, ki jih je obdajal. Oživel so šele po stoletjih, zakaj ljudje ne mislijo običajno z glavami, temveč nogami. Število teh genijev je bilo pičlo, zato pa je bilo temveč število onih umetnikov, ki so se udeleževali večinoma zaradi poze, ki so se je zavedali, ali pa sploh ne zavedali. Zato pa se je nakopičilo toliko nesmiselnih onaničnih del te ali one vrste, da so bili prisiljeni pečati se s siromašnimi proizvodi sploh vsi ljudje. In Zak Ruso je 1749. l. odgovoril družbi učenjakov v Dijonu, da umetnost in znanost škodujeta človeštvu, torej povrni mo se k naravi. Ruso seveda ni imel popolnoma prav, ker je istovetil slabo umetnost z dobro umetnostjo, ker se je preveč življal v dejansko stanje, da ni mogel več pogledati iz njega. Tedaj se je tudi zgodilo, da je nastopila v doglednem razdobju proti nevzdržnim kulturnim razmeram močna reakcija, ki je uvedla brezpomembno početje vsega propagiranega in udejevanega po kretenskih ljudeh, ki so se ponosno kitili s samostalnikom „umetnik“. Dobra in slaba umetnost sta se spoprijeli in ta boj traja še danes in bo še dolgo trajal, če pomislimo, da podpira slaba dela po vsem svetu številna kasta ljudi,

ki zajema svojo modrost iz številnih sentimentalnih brošuric in različnih časopisov. S tem hočem seveda reči, da mislijo polovičarsko in da malokateri obstanejo pred vprašanjem kakor: Čemu življenje, čemu umetnost? Njihovo srce bje sicer minimalno 70 krat v minuti, to pa tudi takrat, kadar spijo. To dejstvo jih pa vendar ne vzdrami, da bi si pričeli odgovarjati na navedeni vprašanji. Tolstoj je dognal, da se jima stavijo nasproti na 4 jako nespametne načine. 1. ostanejo glede njih nevedni; 2. jih priznava, pa se skušajo raztresti; 3. si vzamejo življenje; 4. se izognejo samomoru in tirajo dalje svoje brezupno življenje.

V svojem razglabljanju sem že odgovoril indirektno na stavljeni vprašanji. Slika pa postaja še jasnejša, še pomislmo, da vodi matematika, kemija, astronomija, fizika, geologija, vsi živi in mrtvi jeziki, mogoče zgodovine, filozofija, umetnost itd. v neko čudovito daljo, v kateri bomo vsi postali bogovi t. j. dosegli bomo najvišjo stopnjo popolnosti, ki je sploh mogoca. Postali bomo totalni duhovi, za katere sploh ne bodo več veljavni vsi obstoječi zakoni. V tej dobi n. pr. ne bomo več govorili z jezikom, temveč pogovarjali se bomo in občevali med seboj kakor nekakšni moderni Sherlock Holmesi. Telesno sploh ne bomo več bivali, v pretečena stoletja bomo gledali kakor sedaj n. pr. na najnižjo kulturno človeško stopnjo na kateri smo se kiali in skalpirali, da je bilo veselje. Umetnost pa je izmed vseh sredstev, ki jih imamo na razpolago za probujanje etične zavesti, t. j. vsega dobrega v nas, najsilnejše in najbolj uspešno, potem nje pridemo na najbolj izdaten način do naše najvišje duševne stopnje, do najvišje popolnosti, o kateri sem ravnokar govoril. Seveda se je pokazala umetnost v vsej svoji veličastnosti že v najstarejših časih, ko je prehajalo n. pr. govorjenje v petje. Ze takrat je umetnost začrtala mejo resničnemu, vsakdanjemu življenju in pričela operirati z neresničnim t. j. čisto fantazijskem snovanjem. Resnično življenje ji služi še danes kot motiv samo za neresnični svet ozir. resničnejši, nego je dejanski. Podobnost z resničnim svetom je postala za umetnost, ki je brezmejna, popolnoma indiferentna. Ona n. pr. pozna cvetove, ki jih ni na nobenem vrtu in ptiče, ki jih še ni videlo nobeno človeško oko. Wilde pravi popolnoma pravilno. „Noben velik umetnik ne vidi stvari takih, kakršne so v resnici. Zakaj s tem bi postal biti umetnik. Vzemimo moderen primer. Dandanes vse ljubi izdelke japonske umetnosti. Kakor da bi res kdo verjel, da Japonci v resnici tako žive, kakor jih kaže njih umetnost. Ko bi to bilo res, bi ne razumel ničesar iz japonske umetnosti. Zakaj Japonci so silen produkt posameznih svojih umetnikov. Ako primerjamo moške in ženske Hokusaja ali Hokeja ali kakšnega drugega z živčimi Japonci, takoj opazimo, da ni niti najmanjše podobnosti med njimi. Ljudje, ki žive na Japonskem, so podobni povprečnemu Angležu, kar je istovetno z brezmejno trivialnostjo; nič ni spomin vrednega v njih. Pravzaprav je cela ta Japonska samo izmišljotina. Take dežele in tudi takih ljudi ni. Neki naš slikar je potoval tjakaj v krivi nadi, da tam zagleda Japonce! A vse kar je videl in mogel slikati, so bile samo pahlače in lampijoni. Deželanov ni mogel najti. Mož ni vedel, da Japonci niso nič drugega nego slog v umetnosti, z drugimi be-

sedami, prelestna fantazija umetnosti.

Pri nas je pričel prvi odločno propagirati to pravo umetnost Ivan Cankar, največji subjektivist izmed „modernih“ koncev pretečenega stoletja, osebnost, ki bi jo lahko krstili z očetom, zakaj postavil je temelj slovenski književnosti. Ta naš veliki romar je prav nakratko obračunal s kretenskim pojmovanjem umetnosti, ki so ga imenovali ob njegovem času „pozitivna ideja“. „Vi, ki ste veren človek in prorok

naroda, povejte mi po pravici, kaj da je pozitivna ideja! Očitati ste mi mnogokdaj, da je ne poznam; pokažite jo, da poklekнем prednjo ter jo molim!“ Verni človek, prorok naroda se je potrepljal po trebuhu, po mežiknil je ter se nasmešnil. „Pozitivna ideja... hm!“ Pridigovajte ljudem vse tisto, kar jim pridigujeta kri in nagnenje, pa jim boste pridigovali same pozitivne ideje! Kaj tisto, če vas zakrknjen sanjač zmerja z demagogom! Kaj tisto, če vam nespameten moralist kriči v obraz,

Ivan Cankar

da zatajujete svojo pravo misel, da so vaše besede laž in hinavščina! Povem vam: človek se redi ob takih pozitivnih idejah, doseže čast in oblast, dolgo življenje, mirno smrt, po smrti pa nebesa! Zakaj pozitivna ideja je... pozitivna ideja. Narodu je treba idealov; brez idealov ni življenja... Napredek... svoboda... višji cilji... vse za narod... mladina... hej Slovani...“ S tem je Cankar obračunal.

Ivan Cankar se je rodil na Vrhniki, katero skoraj redno omenja v svojih spisih. Njegov oče je bil krojač, ki je noslal nadarjenega sina v ljubljansko srednjo šolo. Ko je dokončal svoje študije, je odšel na dunaisko vseučilišče, kjer pa je kmalu ponustil svoj študij in se popolnoma posvetil svojemu umetniškemu poklicu. Ze njegovo prvo umetniško delo „Erotika“ je zbudilo v javnosti mnogo hrupa in krika, posebno pa še, ker je pokupil celo zalogo sam ljubljanski knezoškof Jeglič, pa jo dal slovesno sežgati o veliki noči

1899. leta. Živeč v svetovnem mestu na Dunaju, križišču vseh možnih cest in železnic, je kar stresal iz rokava čista umetniška dela, ki po so postajala vedno zrelejša in zrelejša. Medtem, ko je bil v svojih prvih delih samo klicar spoznavanja samega sebe, je postal v svojih zadnjih še klicar človečanstva. Kako je postal socialista, nam je sam opisal v nekem svojem članku. Ker je bil tesno zvezan z domačo grudo, ni nobeno čudo, da se je pečal s problemi, ki so mučili ob njegovem času narod, ki je krvavel že tisoč in petsto let. V „Hlapcu Jerneju in negovi pravici“ je spregovoril s tako človeško gesto o svojem narodu, kakor v nobenem svojem umetniškem delu. Sicer pa se vleče ljubezen do domovine in vseh ponižanih in razžaljenih kakor rdeča nit skozi vsa njegova dela, katerih je spisal do 40. „Pridi zarja, usmili se, brž se napoti, da ne boš svetila slepm očem!“ je prosil zlasti še ob času svetovne vojne, zakaj njegov glas je postajal vedno slabejši in slabejši.

Ivan Cankar in delavstvo.

Danes je tri leta, kar je Cankar umrl. Ivan Cankar se je poslovil od nas. In vendar živi, četudi je fizično umrl. Danes, je slaven. V vsakem

mestecu ima danes vsaj po ena ulica njegovo ime. Tudi v Mariboru ga ima. Toda to bi bilo premalo. Ulice imajo pri nas tudi imena takih mož.

LISTEK.

Ogledalo Cankarjevih besed.

Prvikrat je človek oskrnil svojo mladost, kadar je prvikrat molčal, ko mu je srce ukazovalo, da naj govori. Iz živalske sebičnosti se je rodila strahopetnost.

(„Volja in moč.“)

Luč je in Bog je, radost in življenje! Svetlejši iz noči zasije dan, življenje mlado vrh iz starih ran in iz trohnoše se rodi vstajenje.

(„Kurent.“)

Človeška natura je razcepljena v dvojce velikih nagnenj, ki si nasprotujeta neprestano; prvo „agnenje je revolucionarno, drugo policijsko. Časih prevlada revolucija, nar. trenotek pozneje policist. In boj med tema

dvema dušama se imenuje zgodovina človeškega rodu.

(„Knjiga za lahkomišelnje ljudi.“)

Zakaj ni dandanes velikih ljudi, herojev, kakor beremo o njih v zgodovini starih časov? Zato ne, ker je prepovedano. Kristus bi dandanes ne pribili na križ, — zaprli bi ga ko od kraja. Stvari so urejene dandanašnji za srednje pametne, srednje močne, srednje počtene ljudi.

(„Knjiga za lahkomišelnje ljudi.“)

Življenje, ki ga živi to betežno telo zunaj pod glasnim solncem, je le medel odsvit, le motna prispodoba onega drugega življenja, ki je zaklenjeno v tebi in v meni.

(„Podobe iz sanj.“)

Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo; smrti Bogá samega je bilo treba, da je zazvonilo in zapelo ponižanemu človeku veličastno vstajenje.

(„Podobe iz sanj.“)

Napiši po vesti in veri, kako si živel, kaj si videl, kaj si mislil in govoril en sam dan. Če hočeš biti tak odkritosrčen, da bi ne povsili oči kred samim Bogom, boš pisal do groba zgodovino tistega enega dne. In razodel boš tolike strahote, da bodo ljudje najprej tebe kamenjali, nato pa drug drugega. In če bo kateri ostal, bo od prevelike radosti skoprnel ob nezaslišanih lepotah, ki si mu jih bil razodel.

(„Moje življenje.“)

Velikokrat v svojem življenju sem storil krivico človeku, ki sem ga ljubil. Taka krivica je kakor greh zoper svetega duha; ne na tem, ne na onem svetu ni odpuščenja.

(„Moje življenje.“)

Prokletstvo je nad človekom. Kadarkoli poseže samovoljno v življenje, ki ni njegovo, mu je hudodelska roka do komolca krvava. Prekriža se in s kajnovim znamenjem

na čelu moli Boga, ki ga je bil ustvaril po svoji podobi.

(„Moje življenje.“)

Družba, ki gospodari, je hudo osleparila umetnika. Vzgojila ga je tako, da je spoznal najvišjo kulturo, da je torej željan in vreden vseh njenih darov; hkrati pa ga je zalučila med najnižji, iz zemlje izrvani, brezdomni proletarijat; umetnik je prolét v meščanski suknji. Vse delo je dandanašnji strogo in zmirom strožje organizirano; vsak delavec: uradnik, čevljar in cestni pometač, je enakovreden ud organizirane družbe. Umetnost stoji izven organizacije, izven družbe; umetnost je svobodna in vsled te svobode brezpravna. Tudi fabriški suženj je potreben in v teoriji enakovreden ud družbe, ki mu reže vsakdanji črni kruh, zato da s pridom sužnji. Umetnik niti suženj ni; onkraj plota stoji, na cesto je pognan, brezpraven je, pa če imá na rami vrečo cekinov.

— Ná, pometač, moje pero, ti pa mi daj svojo metlo, da bom enkrat v življenju veselo zažvižgal!

(„Bela krizantema.“)

Vsak ples v Ljubljani, vsako veselico v zakotni vasi je papirnimi učenjakom imenitnejši kulturni pojav nego vsa umetnost. O plesih in veselicah pišejo s spoštovanjem, z ljubeznijo, z navdušenjem; toalete narodnih dam opevajo z lirčnim zanosom, napitnice rodoljubov hraniijo stoletjem od prve do zadnje besede: človek občuduje toliko vestnost, resnicoljubnost in resnobo. Komaj izpregovorí o umetnosti, je pri kraju resnoba in resnicoljubnost in vestnost.

(„Bela krizantema.“)

Kdor dvomi o svoji moči, ni več močan, kdor dvomi o svoji veri, ni več veren.

Ko se je Kristus razjokal na Olski gori, ni bil Bog...

(„Bela krizantema.“)

katerih zasluge so dvomljive za slovenski narod. Marsikdo bo vprašal, zlasti tu v Mariboru, kdo je bil Cankar? In, ali je bil kdaj Cankar v Mariboru; to pa je čisto postranska stvar. Cankar danes živi v srcu slehernega slovenskega proletarca.

Delavstvo spoštuje vse one, ki kaj store za kulturni napredek naroda. Cankar pa ni bil samo pisatelj, bil je popolnoma naš. Ni se sramoval proletarske družine. Cankar je bil do dna svoje duše prepričan, da bo slovenski narod le takrat osvobojen, ko zmagaja socializem.

Sodrug Cankar je bival precej časa na Dunaju. Tam je opazoval boj med proletariatom in kapitalizmom. Videl je na eni strani ogromno razkošje, na drugi pa ravno tako veliko bedo. Ko sem prvič slišal ime Cankar, sem vprašal: kje je Cankar, odgovorilo se mi je, da je na Dunaju. In hotel sem vedeti, zakaj ni v domovini, zakaj živi v tujini, in zopet sem dobil odgovor, da domovina nima zanj kruha! Pozneje je prišel Cankar domov, to se pravi — v Ljubljano. Toda v Ljubljani ga ni nihče poznal, razen sodrugov, nekaj umetnikov in pa en sam prijatelj, ki je storil zanj več kot drugi.

Jaz sem Cankarja prvič videl, ko je prišel pred 15 leti, na povabilo delavskega izobraževalnega društva »Ljudski oder«, v Trst predavati. Tržaško delavstvo je sprejelo sodruga Cankarja navdušeno in velika dvorana »Delavskega doma« je bila zvečer nabito polna. Tudi tržaška »inteligencija« iz »Narodnega doma« je prišla na predavanje v precejšnjem številu. Narodna gospoda je vsakakor pričakovala, da jo bo Cankar pohvalil ter v svojem predavanju zamočkal grehe, ki jih gospoda ne sliši rada. Cankar pa je pokazal pravo sliko. In gospoda je bila užaljena. Iz Delavskega doma je odšla v Narodni dom in tam ni niti enega dobrega lasu pustila ubogemu Cankarju na glavi. Možakar med njimi je pa končno le šepnil: »Vsaj Cankar ni slab pisatelj, samo, da ne bi bil socialista!« Dama je vzdihnila: »Oh, ta jezik, to vam je divna slovenščina! Skoda, škoda, da ni Cankar narodnjak!« In tako je šlo naprej.

Med tem se je zbrala družba slovenskih sodrugov v preprosti go-

stilni blizu Delavskega doma in med njimi sodrug Cankar. Mi smo bili srečni, da je bil Cankar v naši sredi. Da, in tudi Cankar se je očitno bolje počutil med proletarci, kot pa bi se bil med frakarijo, ki je ni mogel videti.

In tisto Cankarjevo predavanje je bila za nas prava rajska naslada. Samo žal nam je bilo, da je bilo tako kratko. Celo noč bi ga bili delavci poslušali.

Proti koncu nam je povedal nekaj proroškega o spuntanih kmetih in graščaku. Graščak je neusmiljeno ravnal s svojimi podložnimi kmeti. In ko so kmeti bili že popolnoma obupani, so nekega dne navalili na grofa, ga ubili ter graščino zažgali. In kmetje so bili svobodni. Toda mislili so, da brez graščaka ne morejo izhajati, zato so si izvolili drugega graščaka, ki jih je dalje tlačil!

Da, res. Ljudstvo, ki je predolgo v suženjstvu, si želi suženjstva, kakor neumna žival ob požaru. Bolj ko jo goniš iz nevarnosti, bolj ti siš vanjo!

Zadnjikrat je predaval Cankar v Delavskem domu v Trstu maja 1918 »O čiščenju ter prerojenju«. Takrat se ni narodnjakom tako zameril kot prvič. Toda kakšno čiščenje in prerojenje si je mogel Cankar misliti?

Kaj bi rekel danes Cankar, ko bi prišel nazaj? Kakšno bilanco bi mu mogli pokazati ob triletnici »osvoboditve«?

In danes hoče slovenska buržoazija celo tekmovali z delavstvom pri praznovanju Cankarjevega spomina.

V »Taboru« sem čital pripombo, da je jako lepo, da hoče slovensko delavstvo praznovati Cankarjev spomin! Jaz bi pa pripomnil, da je lepo za slovensko kapitalistično družbo, da se spominja Cankarja — vsaj sedaj ko je mrtev.

Hlapec Jernej je ljubil Cankarja in Cankar hlapca Jerneja. Oba sta bila zatirana in obema se je godila krivica. Ali kje je sodnik, ki naj razsodi?

Upam, da ni več daleč. Že se svita zarja tam na vzhodu in suženj bo vstal ter bo svoboden!

Slava Cankarjevemu spominu!

B.

Ob tretji obletnici.

»Svoboda« si je letos nadela nalogo, da proslavi čim lepše tretjo obletnico smrti največjega slovenskega proletarskega pesnika. Če se na izreden način spominjamo ženijev med človeštvom, nam ne gre toliko za njih osebe same, kot pa da te osebe in predvsem njihovo delo prilljzamo široki masi ter jo tako prerojimo z močnimi impulzi, da jo dvignemo iz njene vsakdanjosti v višje sfere duhovnosti. Toliko nakratko o »tvojih namenih, ki vodijo »Svo.odo« pri raznih prireditvah in publikacijah v spomin pokojnega sodruga Ivana Cankarja.

Prireditve.

Po vseh »Svobodnih« podružnicah se vrše te dni velika predavanja, ki naj proletarskemu ljudstvu v čim ostrejših obrisih podajo njegovo podobo in svetle žarke, ki izžarevajo iz nje, znamenje in kažipot slovenskemu trpinu na njegovi temni poti. Doslej se se tako predavanja vršila v Sošanju, v Radečah in v Zagorju, v Strnišču pri Ptuj in v Ptuj. Po poročilih, ki smo jih prejeli, je delavstvo v velikem številu posečalo predavanja in jim z globokim razumevanjem sledilo. Po ostalih podružnicah se predavanja vrše tekom teh dni — tako jutri v Trbovljah in na Jesenicah, na Vrhniki in v Mariboru, v ponedeljek pa v Celju. V Trbovljah in na Jesenicah igrajo obenem Cankarjeva dela.

Prireditve v Ljubljani

Obetajo, da bodo med vsemi največje. Žal, »Svoboda« ni dobila pravočasno dramskega gledališča za dve predstavi Cankarjevih del, ker je tozadevno uradno dovoljenje prepozno došlo, da bi se pripravilo vse potrebno za delavsko predstavo, vendar pa se bo taka predstava vršila najbrže drugo nedeljo, kar bodi našemu delavstvu že danes povedano. Vseeno se jutri kot redna gledališka predstava uprizori po opernih cenah »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«. Pozivljamo ljubljanski proletarijat, da se čim številneje te uprizoritve udeleži in na ta način vredno zaključi dan Cankarjeve smrti. Izšel je ob tej priliki »Gledališki list« v povečani obliki, ki vse-

buje med drugim tudi par vrlo zanimivih Cankarjevih pisem, ki se tičejo ravno »Pohujšanja« in ki bodo vsakemu odkrila marsikatero skrito finiso uprizorjenega dela. Pisma priobčuje prvič g. gledališki intendant Friderik Juvančič. — Danes zvečer ob 8. v Mestnem domu predavanje o Cankarju z recitacijo njegovih del. Predava Anton Podbevšek, recitira pa gđ. Štefanja Ravnikar. Vstopnina 1 Din. Ker vemo, kako zanimanje je v ljubljanskih krogih za ta večer, ne bomo govorili dosti besed, zlasti pa smo o delavstvu prepričani, da nokaže, kako ceni svojega pesnika! — Jutri zjutraj ob 10. položitev venca na Cankarjev grob pri Sv. Križu. Majhen nagovor ima g. Podbevšek.

Cankarjeva številka »Kresa«.

S to številko se je uredništvo »Kresa« res postavilo, posamezni prispevki in oblika dela čast slovenskemu proletarcem, ki so tako navdušeno segli po svojem listu in mu s tem pripomogli, da se je razvil. 5.—6. št. je posvečena Cankarju. Dolgo bi govorili, če bi hoteli navesti nje vsebino in je pač najbolje, da si jo vzamete sami v roke in od konca do kraja preberete. Zelo jasno sliko boste dobili o našem Ivanu, umetniku, človeku, otroku, študentu, ki na cesarskem Dunaju v bedi in trpljenju snuje subtile načrte za svoje poznejše velikodušnostno delovanje nad izbičanim in od puhe farizejske drhali opeharjenim svojim narodom. »Svoboda« gleda pri svojem delu predvsem tudi na to, da ga vrši s kolikor mogoče malimi žrtvami za proletarijat in je cenno tej dvojni številki nastavila samo na 6 Din., kar ni pri nobenem podobnem listu.

Cankarjeve razglednice.

»Svoboda« je izdala dve vrsti razglednic s Cankarjevo sliko po najboljšem portretu, kar ga imamo po njem, od slikarja Franceta Podrekarja. To je majhen spomin, ki ga bo lahko hranila vsaka proletarska hiša, ker stane posamezna razglednica le pol Din. In tem rajši ga bo hranila, če bo vedela, da je večji del čistega dobička teh razglednic — kakor tudi vseh drugih publikacij

in prireditve — namenjen njegove-mu spomeniku!

Da, spomeniki! Rečeno je bilo, da jih veliki može, mnogo, mnogo-krat opljuvati in trpinčiti v tem življenju, po smrti ne potrebujejo. Rečeno je bilo, da je najlepši spomenik velikomodu duha, ljubeznipolno srce, v katerega si zaklenejo hvaležni potomci njihove zlate besede in njihova dela, da jih odkle-

ANTON PODBEVŠEK:

Razmerje umetnika do države.

Že v najstarejših časih so se ljudje organizirali v državo, ki takrat ni sicer še zavzemala današnje oblike, ki pa je vendar bila silen obroč, obsegajoč poljuben narod. Državniki, ki so imeli v svojih rokah krmilo države, so si sčasoma priborili tako oblast, da so razpolagali z narodom, ne, recimo, kakor je zahtevala blaginja države, temveč njihova osebna ambicija. Vse to je bilo razumljivo, ker so se povsod dobili ljudje, ki so bili že utešeni, kakor hitro so mogli živeti komodo. Da bi mislili malo dalje od svojega kromolca, jim običajno ni padlo v glavo, če pa so bili tako drzni, so večinoma drago plačali to svojo predrznost. Zakaj kralji teh držav niso trpeli nobenih kontrol nad seboj, če pa so jo že trpeli, so jo zaradi tega, ker je bila prešibka, da bi jim mogla škoditi. Redko se je našel mož, ki je bil tako pameten, da je prišel na dan s svojimi idejami šele takrat, ko mu je bil takorekoč uspeh zagotovljen. V medsebojno tekmovalno za državno oblast je posegel cel narod, kri je tekla v potokih in nazadnje se je zgodilo, da je prišel za državno krmilo mož z bolj napredno ideologijo od svojega prednika. V tem slučaju se je kultura in civilizacija širila s hitrejšo naglico, dokler se ni ljudstvo vseh katerihkoli vzrokov utrudilo pri svojem romanju proti najvišji stopnji popolnosti, ki je sploh mogoča na tem svetu. Če je bil vladar kos tisti bolezni, ki se je pričela širiti med narodom, je ustavil propad družbe s tem, da jo je oživiljal umetno.

Zidanje babilon stolpa, ob vpostavitvi katerega delujejo vsi narodi na svoj način, se je sicer ustavilo, kar pa je bilo precej, zakaj običajno se je zgodilo, da so ga pričeli podirati. Tako so tudi nastale brezštevilne teorije o večnih kolobarjih, kar so posebno širili tisti filozofi, ki so že davno izgubili elastičnost svojih misli, pa so si pomagali iz zadrege s pričujočo tolažbo, ki pa ni mogla nikdar zadovoljiti silnega duha. Ta je stremil vedno za tem, da se razširi med ljudstvo prepričanje, da ne živimo za naš neresnični svet, temveč za resnični, ki pa leži v onostranosti, katere meja je smrt mističarji še danes v letu 1921. p. Kr. r. Ko so pričeli živeti ljudje v tej smrti, so se uveljavljali vedno in povsod z neverjetnim junaštvom in preziranjem smrti, s čemur hočem reči, da se je širil splošni napredek z neverjetno naglico. Seveda, da sta zdelala ob gotovem času skupaj naroda, ki sta stremela po istem cilju, je samoobsebi razumljivo. Tej krizi navadno niso bili kos njihovi knezi, pa sta se spoprijela dva taka naroda na življenje in smrt. Da je svet neizmerno velik, da ne živi na tem svetu samo par milijonov ljudi, temveč sto milijonov in da je še prostora in sploh vsega na razpolago še tisočim milijonom, na to ni nihče pomislil. Sicer pa je imela tradicija vedno preveč odločen vpliv. Mladina je živela pod vtisom pripovedk in zgodb svojih staršev in je koprnela z brezmejno strastjo po junaških činih, o katerih so si domišljali, da so višek vsega posvetnega. Običajno eden izmed dveh nastopajočih narodov zmagal in podjarmil šibkejšega, s katerim se je v teku časa stopil v eno samo celoto. Nastopili pa so še različni načini spojitve, vendar pa je ostal dvoboj dveh narodov še do danes v svoji polni veljavi. Seveda se je zgodilo, da je prekvajenje uplivalo blažilno, pa so rastle vidno vse materialne kakor tudi duševne okoliščine dotičnega naroda, dokler ni naletel na svojega tekmeča, pa se je pričela že znana igra znova. Astronomi prav posebnih sorte so pisali v svojih zgodovinah, da se prikazujejo na nebesnem svodu valovite črte, ki bodo segale v neskončnost.

Gotova stvar je, da stremi vsak narod za čim večjo ekspanzivnostjo, to se pravi, meje svojega kraljestva hoče razširiti kolikor mogoče daleč. S tem pa hočem reči, da stremi instinktivno za popolnostjo, ki ne pozna nobenih mej, pa naj bo to v tem

nejo v težki uri, sebi v očiščenje in pomirjenje. Vse je res — toda s kamnatim spomenikom svojim ženijem si postavlja narod zunanji spomenik svoji hvaležnosti in svojemu razumevanju do njih. In zunanji spomenik je včasih znamenje, da si je ljudstvo izklesalo tudi notranji spomenik. Ali bo imel naš dobri Cankar ob četrti obletnici svoje smrti že obadva?

ali onem etičnem oziru. Za to popolnostjo streme pravzaprav vsi državniki, samo da je ta popolnost večinoma materialistična, kar pa je nekaj izvanredno slabega, zlasti še zaradi tega, ker ne služi celoti, temveč posameznikom. Naša vzgoja je vključ veličastni starosti njene vede tako pomankljiva, da vzbudi v malokaterem človeku, ki nosi to oznako pač zaradi tega, ker hodi slučajno po dveh nogah, človeško čustvovanje, ki mu pravi, da mora ljubiti svojega bližnjega, kakor samega sebe. Med ljudmi in filozofi je vse preveč ukoreninjena Darwinova teorija o boju za obstanek. Kajti, koliko pa je danes sploh ljudi, ki mislijo s svojo glavo? Le tako nam je mogoče razlagati, da nič več ne vemo, čemu smo organizirani v državi, ki je tvorba od zgoraj navzdol in ne od spodaj navzgor, kar bi moralo biti v vsaki resnični demokratični državi. Ker kako pridejo posamezniki iz naroda in s tem celokupen narod do tega, da padajo pri vsakem svojem koraku, ker jim je država ceklja in ne avtomobil, ki bi jih moral pripeljati čimprej do cilja? Kako težko je za vedno obdržati v sebi človeško čustvovanje, ki bi ga s lahkim srcem prekrstil v socialnega, nam jasno dokazujejo številni slučajji, ki nam govorijo o gotovo dobo trajajočem nesebičnem delovanju politikov, ki pa jih kmalu vjame v svoje mreže hudobni duh, prikazujoč se v različnih oblikah. Večina ljudi, ki gre v pisani, procesiji za križem, ne opazi tako kmalu, da jo je zavil namišljeni duhoven v stran, pač pa opazuje to ljudje, ki so že nad vsemi podobnimi organizacijami, pa se udejstvujejo neprimerno bolj v svojem duhovnem svetu. Pravzaprav hodijo za navedenimi duhovni samo s svojimi telesnimi sfigami, s svojimi dušami pa korakajo v pestrem sprevodu skozi resnični svet ki ni niti najmanj sličen dolini solz in krvi. Ker odkrivaio z vsakim svojim korakom vedno nove in nove svetove, korakajo blazni o neizrečene sreče v devete nebeske dežele in vzdramljih iz njihovih sanjarij šele obupno kričanje na pomoč vseh tistih ljudi, ki gredo za sprevodom s križem, s svojimi telesi in dušami, ki pa so se tako že pretopile z mesom, da obstoja zanj je edinole ta označa. V takih slučajjih posežejo vmes s svojimi ostrimi meči umetniki politiki, k presekaio gordijski vozol s tem ali onim receptom. Ker mi ni do tega da bi omenjal dolgo vrsto taktike cmenjanj samo najgroznejšo, ki j operirala z vsemi mogočimi zlimi sredstvi, pa krstila vse svoje zastopnike za »anarhiste« ali tudi »nihiliste«.

Zanimivo je, da so živeli ti strašni zdravniki telesa in duha povečini neverjetno kristjansko. Bili so v vsakem oziru neoporečno dobri, kakor hitro pa so ugledali na svoji operacijski mizi bolno človeštvo, se je zdelo, da so pozabili na vsako človeško pojmovanje v sebi. Po cele dneve in noči so predsedali pri svojih delavnih mizah, premišljevali dejanski stan, pa natančno opisovali, kje se naj počaka na poljubnega človeka, ki se ga naj usmrti v interesu splošnega napredka. Bombe se naj nastavijo po cerkvah, kjer se zbira največ ljudi, peklenški stroji naj se položijo naravnost v spalne sobe vladajočih despotov, usmrti naj se reakcionarje z revolverji znamke Xy. v jedila naj se primeša toliko tega strupa, v privatnem življenju naj se operira na ta način, med ljudstvo naj se širijo ideje s krvjo, ki vriska po goloditvi itd. itd. Atentati na različne osebnosti so bili na dnevnem redu, zato pa je bil pokoncu tudi ves državni policijski aparat. Zdelo se je, da se ljudje vračajo temeljito nazaj v tiste čase, ko so se kar tako pobijali, pa gledali v devetih nebesih, če so od njih bingljali skalpi, katere so potegnili še živčim z glave. Vključ vsem neštetim žrtvam na obeh straneh pa je bil uspeh teroristov zelo pičel, če ne še celo dvomljiv.

Pojavi anarhizma so dali vsem nasivnim umetnikom politikom mi-

sliti, pa so spoznali, da bi se dali stoglavi zmaj, ki niso nič drugega kot paraziti na narodovem telesu, še najlažje usmrtiti, če se jih ne bi lotili z bombami, temveč z idejami. Mislim, da mi ni potreba še posebej razlagati, da mislimi s stoglavi zmaji na reakcionarno vladajočo kliko kakega naroda. Da je bilo vsako stoletje skopo s takimi umetniki, je samo posebi umetno. Večina umetniškega naraščaja je delala v tem smislu boj instinktivno kakor pa miselno in se sploh ni nikdar zavedala, na kako visokem socialnem stališču je bila že v najstarejših časih. Potom svojih umetniških del so pridigali, da je predvsem potrebno pričeti s temeljito hojo za Kristusom, ali z drugimi besedami, isti vztrajno vase, s čemur je pa že tudi vse doseženo. Vladajoča klika hoče sicer prepričati svoje podložnike, da je država sama sebi namen, v kar so ji na razpolago ogromna najraznovrstnejša sredstva, vendar njen trud in napor, da bi se vzdržala na površju, je odveč, kakor hitro prično nastopati umetniki politiki s propagando za duhovno življenje. Ze preje sem omenil, da pride večina ustvarjajočih umetnikov do tega svojega spoznanja instinktivno, to pa zaradi tega, ker so prepolni sebe, vsled česar jim navadno tudi odreče avtokritika. Vendar je njihovo udejstvovanje vredno priznanja, zakaj kakor so upljali v starem veku kipi dekle in fantov na noseče matere, da so potem rodile lepe otroke, tako tudi upliva njihova umetnost na občinstvo, čeprav ne v taki meri, kakor umetniška dela tistih umetnikov, ki so v zelo intimnem razmerju z vesoljnostjo, kar jih usposablja v največji meri, da zadevajo v tarčo. Te zadnje bi jaz imenoval genije, medtem ko bi prejšnje krstili samo za umetnike, med katere spada pri nas nedvomno predvsem Ivan Cankar, pionir duhovnega življenja, ki je studenece vsega dobrega. Njegovega pomena za slovensko umetnost mi ni potreba podrobno analizirati, ker mislim, da je danes že slehernemu izmed nas znano njegovo ogromno delo, ki ga je zvršil natančno ob predpisani uri.

Dopisi.

Dobrava pri Eledu. Dne 28. nov. t. l. je sporocil ravnatelj tukajšnje tovarne delavstvu, da je na odlok direktorja K. I. D. odpusčen takoj iz službe mojster Kremzar. Ker mojster Kremzar nikdar ni poznal delavstva v tukajšnji Elektroini tovarni in je v začetnem času prišel dvje rovarji proti strokovni organizaciji kovmarjev, v kateri porazumni na Dobravi so organizirani vsi delavci, je delavstvo vzelo to vest hudo na znanje, osobito, ker je imenovan, hotel ustanoviti nar. socialno zvezo, in tako razcepati enono organizirano delavstvo. Delavstvo pa, ki danes ne nasega vec na linanice vsakemu alkoholiku — je pa, dasi teko napram dvjmemu nacionalistcemu mojstru Kremzarju odhajalo potikanje raznih lazi o internacionalni strokovni organizaciji, Kremzar je bil odpusčen. Za svoje razairanje je pridobil tudi tri druge pomagace, dva Artnika in Brotusa. Zastarji Artnik je pred časom sel tože svojega tovarisa Kremzarja k ravnatelju Bekerju, da je Kremzar izjavil, da bo ravnatelju »že še pomagal. Nič ni tako skrito, da ne bi postalo čisto«. In ta družbica se je zbrala in kot smo že poročali, postavila sebe za odbor ustanovljene podružnice N. S. Z. na Dobravi — toda žalibože brez članov, in tako se je ta četvorica postavila izven naravne zaštite organiziranega delavstva. Delavstvo iz Dobrave je peklicalo tudi takoj glavnega zaupnika vseh treh tovaren S. Jerana z Jesenic, da razsodi odpust tega mojstra, ter obvesti o tem vse delavstvo, da se ne bi tukajšnjemu delavstvu kaj podtikalo. Glavni zaupnik, pa je po podani informaciji konstatal: prvič, ker mojster Kremzar ni z delavstvom skupno v organizaciji, ga ista ne štiti, osobito, ker je roval proti nji; glavni zaupnik je postaviljen samo za delavstvo, za nastavljenca pa ne — izjavil, da štiti sicer slednje tudi, ako pripadajo organizaciji, v slučaju, da se jim godi krivica. Delavstvo se je opozirilo ponovno, da se za slučaj pianosti med delom nikogar ne more zagovarjati. Kar se pa tiče ravnatelja tukajšnje tovarne, je mož na svojem mestu od podjetja, mi razredno zavodni delavci pa v organizaciji; vse druge hujskarije nas nič ne brigajo. Za ideje, a la Kremzar, Koritnik, Setine itd. pri nas na Dobravi ni terena. Ravnatelju Bekerju pa se je

tudi moralo že gnusiti denuncijanstvo. V drugi izpogovornosti še več; sedaj smo si na jasnem.
Kovinar.

Pridobivajte naročnike!

Adrija

vanilin sladkor in pecivni prašek je najboljši.

prodaja se v karist Juoslovanske Motice in Kola Jugoslav. Sester.

Ljubljana **I. Fon** Stari trg 6
Trgovina
s specijalno in delikatesami
se priporoča svojim cenjenim
odjemalcem.

Razglednice

božične, noveletne in umetne.
Svilen krep in tafet papir, svečke
in druge božične okraske
razpošilja na debelo

Uran papirnica
Ljubljana, Mestni trg 11.

Obvestilo.

Lepa božična darila
Velika izbira zlatnine, srebrnine in
namizne oprave po nizkih cenah (brez
carine prevzeta od prednika A. Kre-
pelka). — Za obilen obisk se vladno
priporoča
Jos. Šelovin-Čuden
Mestni trg 13.

Črno vršacko vino
okrog 28 vagonov se proda po
zelo zmerni ceni; oddaja se
najmanj po 1 vagon. Za vzorce
in cene se je obrniti na
H. KRSTIČ, BEOGRAD,
Dečanska ulica 18.

Lečnik Anton
(Pachioffo naslednik)
Trgovina zlatnine
srebrnine in ur
Celje
Glavni trg št. 4

Krojaški pomočnik

za fino, malo delo, ki bi delal doma,
se išče za takojšen nastop. Vpraša se
pri K. Putnik, Ljubljana, Sodna ulica 3.

Nove štedilnike

izdeluje
strojna in stavbena ključavničarska delavnica
Hofer & Stancil
v Šoštanju.

Istotam se popravljajo vsako-
vrstni stroji in izvršujejo ključavničarska dela po nizki ceni.

Fr. Korenova pekarna

Celje
Gospodska ulica 3.
Prepričajte se na teži kruha.

Celje Kraljica Petra cesta **Celje**

Priporočam:
Vaniš
Rože
Čebe
Grozdiče
Lešnika
Orehe
Orehe luščene
Marmelado
Fige
Čokolado
Kandite
Rum i. t. d. ...

Karol Loibner,
trgovina „pri Zvoncu“, Celje.

Borzi posredovalec
Dragan Vučković
posreduje pri nakupu in
prodaji državnih in vred-
nostnih papirjev, zastavnic,
deviz in valut
Zagreb, Sv. Duh 19.
Telefon 6-69.
Brzjavlj: Vučkov Zagreb.

Stara slovenska
PEKARNA
F. E. Vošnjak vdova,
= Celje =

Solidno domače podjetje
Schwab & Bizjak
LJUBLJANA, Dvorni trg 3

priporoča svojo bogato zalogo od
preprostega do najfinejega

angleš. in češkega sukna

V zalogi vseh vrst modne, športne
in promenadne obleke za gosode
in dečke, površniki, raglani, zimniki,
dežni plašči itd. itd.

Solidne cene! Lasten izdelek!

Naročila po meri se izvršujejo
točno in v prvovrstnem lastnem
modnem salonu.

Priporočamo trdko
JOSIP PETELINC
= Ljubljana =
Sv. Petra nasip št. 7.

Najboljši šivalni stroji
za rodbinsko in obrtno
rabo, vse potrebštine
za šivilje, krojače, čevljarje.
Srajce, kravate, žlice, vilice, nože i. t. d.
Galanterijsko blago na drobno
in debelo.

Tvrška Josip Rebek, Ljubljana,
Cankarjevo nabrežje 9
sprejme takoj v trajno delo

dva stavbena ključavničarska pomočnika
proti dobri stalni plači.

M. Kuštrin,
Tehnični, elektro-tehnični in
gumijevi predmeti vseh vrst
na drobno in debelo.
Glavno zastopstvo polnih
gumijevih obrobov za to-
vorne automobile tovarne
Walter Martiny, Torino.
Hydraulična stiskalnica za
montiranje gumijevih obro-
bov v centrali, Ljubljana,
Rimska cesta 2. Prevozno
podjetje za prevoz blaga
celih vagonov na vse kraje,
za kar je na razpolago
10 tovornih avtomobilov.

Podružnice:
Ljubljana, Dunajska cesta 20, tel. št. 470.
Maribor, Jurčičeva ulica 9, tel. št. 133.
Beograd, Knez Mihajlova ulica 3.

Vzajemna zavarovalnica
v Ljubljani, Dunajska cesta 17. Podružnica Celje, Breg 33
je ustanovila oddelek za **življenska zavarovanja.**
Sprejema: V življenskem oddelku: zavarovanja na do-
živetje in smrt v vseh sestavah, zavarovanja na otroško
doto, rentna in ljudska zavarovanja pod najugodnejšimi
pogoji. V požarnem oddelku: zavarovanja vseh premakli-
vih in nepremakljivih predmetov, ki se poškodujejo po
ognju, streli in po eksploziji svetilnega plina po znano
nizkih cenah.

Potrjim srcem javljamo, da je naš blagi oče, ozir. tast, ded,
praded in brat, gospod

Martin Debelak,

posestnik, bivši 80 letni župan i. t. d.

v starosti 80ih let danes v Bogu vdan, preminul. Pogreb se vrši v
soboto, 10. t. m. ob 15. uri pri sv. Mohorju pri Rogaški Slatini.

Marija, Ana, Vera, Roza,
hčere.

Marieta, Lenica, Marija,
sinova.

Dr. Janko Debelak, direktor pošte in brzojava za Slov.
Anton Debelak, posestnik in župan
Andrej Debelak, posestnik
sinovi.

Ladislav Ciglenecky, posestnik
Anton Krizan, posestnik
Martin Sinko, posestnik
zeta.

Simon Debelak, posestnik
Ivan Debelak, posestnik v Poljčanah
bratje.

Vaški in pravniški.

Ljubljana — Sv. Mohor pri Rogaški Slatini, dne 8. decembra 1921.

Brez posebnih obvestil.

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani
prodaja

iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov
za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja
in razpečava

Ia čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo
uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov:

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani, Nunska ulica 19.

CROATIA zavaroval. zadruga v Zagrebu

Ustanovljena leta 1884.

Telefon št. 336.

Podružnica za Slovenijo v Ljubljani, Stari trg št. 11.

ZAVARUJE: Življenske rente, doto otrokom, glavnice na življenje, zgradbe in premičnine proti
škodi požara in strele, steklene šipe proti razbitju, proti vlovu in telesnim nezgodam. Posebno
zavarovanje proti nezgodam na železnici in parobrodu za celo življensko dobo.
TRANSPORTNO IN VALORNO ZAVAROVANJE.

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI
Aleksandrova cesta 5

SE BAVI

z vsemi v bančno stroko
spadajočimi opravili.

Telefon 367. Brzjavni naslov „Zadružnanka“.

MENJALNICA Slovenske Eskomptne banke, Ljubljana

nasproti glavnega koledvora

Telefon št. 3

kupuje in prodaja DEVIZE in VALUTE po naj-
ugodnejših dnevnih cenah.

Ima poseben borzni oddelek. — Prevzema vse bančne posle.

Alojzij Pugmeister

CELJE, Dečkov trg št. 4.

Izdelovanje vseh vrst moških oblek.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

Prepričajte se sami, da kupite najcenejše, najsolidnejše

sukno, vsake vrste za gospode in dame,
obleke za gospode in dečke, obleke za delayce od K 950—
naprej,

krojaške potrebšline pri trdki

Ivan Mastnak

Celje, Kralja Petra cesta št. 15.

Istolam se izvršujejo obleke po najnovejši mod. Izvršitev točna in solidna.

CELJE

CELJE

Kavo, čaj, riž, čokolado

in drugo kolonijalno blago dobite
najcenejše samo pri

Frece & Plahuta, Celje

Kolodvorska ulica 7.

V trgovini

O. Bernatovič

Mestni trg št. 5

se dobe še po jako nizki ceni:

moške obleke od K 650 naprej,
moške raglane od K 1100 naprej,
moške hlače od K 150 naprej,
damski plašči od K 550 naprej,
damski kostumi od K 600 naprej,
damske modne obleke od K 900 naprej,
damska krila od K 300 naprej,
kožuhovina od K 300 naprej.

Vse te stvari so na ogled o vsakem času.

I. produktivna zadruga krojačev v Celju.

Registrovana zadruga z omejeno zavezo

Razlagova ul. 8.

se priporoča za vsakovrstna naročila v krojaško stroko
spadajočih del po najnižjih dnevnih cenah.

Na razpolago vzorec pristnega češkega sukna.

P. n. članom kulturnih in strokovnih društev znaten
dopust.

KAROL PAJK

CELJE Kralja Petra cesta CELJE

na debelo manufakturna in modna trgovina na drobno

ter lastna izdelovalnica perila

priporoča svojo veliko zalogo.

Prospekt II. emisije delnic Jadranske banke d. d. v Beogradu.

Izvršujoč sklep izvenrednega občnega zbora delničarjev z dne 30. novembra 1921, objavlja
podpisavi upravni svet

povišanje delniške glavnice od K 30,000.000—

na K 120,000.000—

z izdajo novih

nom K 90,000.000—, t. j. 225.000 komadov delnic
po nom. K 400— s pravico na dividendo za l. 1921.

Emisija novih delnic se izvrši ob sledečih pogojih:

1. Delničarji imajo pravico, da optirajo na vsako staro delnico tri delnice II. emisije po
tečaju od K 600— plus 5 % obresti od 1. januarja do 15. decembra 1921 (K 28'80) za komad.
(Z ozirom na uspeh semestralne bilance Jadranske banke d. d. v Beogradu za I. semester 1921
je pričakovati, da se bo v nove delnice vloženi denar zelo povoljno obrestoval in da bo divi-
denda za l. 1921 znatno presegala znesek od K 28'80, vplačan na ime obresti od 1. januarja do
15. decembra 1921.)

2. Delničarji, kateri želijo izvršiti svojo opcijsko pravico, morajo predložiti v času od 1.
do 15. decembra 1921 stare delnice (oziroma začasna potrdila) v svrhu prežigosanja na
blagajnah:

- Jadranske banke v Beogradu ali njenih podružnic v Celju, Cavlatu, Dubrovniku, Erecnovem, Jelsi, Korčuli, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkoviću, Sarajevu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu, dalje na Dunaju, v Trstu, Opatiji in Zadru;
- Banke in štedionice za Primorje na Sušaku ali njenih podružnic na Reki in v Bakru;
- Prve hrvatske štedionice v Zagrebu ali njenih podružnic v Belgradu, Bjelovaru, Brodu n. S., Celju, Crikvenici, Čakovcu, Daruvaru, Delnicah, Djakovu, Gjujgjevu, Hoku, Karlovcu, Kraljevcu, Eriževcih, Mitrovici, Novi Gradiški, Ogulinu, Osijeku, Požegi, Reki, Senju, Sisku, Subotici, Sušaku, Sv. Ivanu Zelini, Varaždinu, Vel. Gori-
ci, Vinkovcih, Virovitici, Vukovaru in Zemunu;
- Frank Sakser State Bank, New York;
- Banco Yugoslavo de Chile, Valparaíso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir, in hkrati vplačati protivrednost prevzetih delnic II. emisije.

3. Razlika med nominalno vrednostjo in emisijskim tečajem novih delnic pripade po odbitku
stroškov emisije rezervnemu skladu banke.

4. Delničar, ki v predpisanem roku ne prijavi opcijske pravice in ne izvrši vplačila, zgubi
opcijsko pravico.

5. Prevzem eventualno neoptiranih delnic je zajamčen po domačem kapitalu.

V Beogradu, dne 30. novembra 1921.

Upravni svet Jadranske banke d. d. v Beogradu.

Izdajatelj: Ivan Milnar.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

Odgovorni urednik: Maks Zagar.

Konsumno društvo za Slovenijo Ljubljana

Poštni predal št. 13.
Telefon inter. št. 178.

Poštni čekovni račun št. 10.532.
Brzlj. naslov „Kodes Ljubljana“.

Hranilni oddelek

sprejema hranilne vloge in jih
obrestuje od dne vloge do dne dviga po
4 $\frac{1}{2}$ %, večje vloge proti polletni
odpovedi po 5 %.

Hranilne vloge sprejemajo osebno ali po položnicah
centrala v Ljubljani ali pa podružnice:

6 v Ljubljani; dalje: Kamnik, Borovnica, Litija, Tržič, Sv. Ana, Križe,
Radovljica, Gorje, Kor. Bela, Sava, Jesenice, Mojstrana, Kr. Gora,
Radeče, Celje, Store, Soštanj, Ljubno, Poljčane, Rogatec, Pragersko,
Ptuj, Maribor, Ribnica na Pohorju, Fala, St. Lovrenc na Pohorju,
Guštanj, Prevalje, Leše, Mežice, Crna I., Crna II.

Sodrugi, vlagajmo vse prihranke v lastno hranilnico,
katere hranilni kapital znaša že danes

nad 3 milijone kron.

Član društva postane lahko vsak. Pristopati se zamore
v vseh gori navedenih podružnicah.

Delež K 200.—

Pristopnina K 10.